DOI: 978-966-301-265-0/1.2023.6

Тимошенко О.І.
доктор філософських наук, професор,
ректор ПВНЗ «Європейський університет»
https://orcid.org/0009-0003-4287-1947
email: office@e-u.edu.ua

СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ВИКЛИКИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ В ОСВІТІ

Дискусії стосовно цифрового університету майбутнього розпочались ще на початку комп'ютерної ери. Думки про те, що традиційний університет в майбутньому може поступитись університету, в якому провідну роль відіграватимуть не викладачі, традиції, освітні траєкторії, а інноваційні методики і методи надання освітніх послуг – не давала спокою західним футурологам з 60-70-их років ХХ ст.

Але плани, ідеї, концепції залишались проектами до 2020 року. Рік пандемії змусив шукати альтернативні шляхи соціальної взаємодії в усіх сферах – від виробництва товарів до приватного життя. Не могла залишитись осторонь і освіта, яка, слідуючи класичній моделі надання освітніх послуг, концентрувала у відносно невеликих приміщеннях значну кількість людей. Відтак не могло бути мови про збереження університетів у до-ковідному форматі.

Обмеження тотального карантину стали викликом системі вищої освіти – як її змістовному наповненню, так і формі реалізації. Заклади вищої освіти в один день зіштовхнулися з низкою проблем суб'єктивного та об'єктивного характеру, які унеможливлювали збереження діючої моделі надання освітніх і виховних послуг.

Одним із стратегічних напрямків сучасного прогресивного розвитку людства є неухильне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та цифровізація усіх сфер суспільного життя. Так, у 2010 році було прийнято стратегію «Europe2020», в якій ухвалено одну з її семи флагманських ініціатив — «Цифровий порядок денний для Європи» (Digital agenda for Europe), що передбачала серед найважливіших напрямів подальше поширення цифрової грамотності та ІТ навичок серед громадян ЄС [1]. У 2015 р. Європейська Комісія оприлюднила комплексний програмний документ «Єдиний цифровий ринок для Європи» [2], який містить основні напрями і дії з цифрового розвитку, включаючи доступ до Інтернету для споживачів та підприємств,

створення належних умов для регулювання передових цифрових мереж, розбудову цифрової економіки.

Враховуючи нагальну потребу у формуванні цифрових навичок серед широких верств населення з метою забезпечення ефективного використання цифрових технологій у будь-якій сфері діяльності, виникає необхідність цифровізації системи освіти, яка і формує ці навички. У відповідності з цими потребами, Міністерство освіти і науки України розробило проєкт Концепції цифрової трансформації освіти та науки на період до 2026 року [3], згідно якого для подолання інерційності в розвитку освіти і науки необхідні цифрові трансформації.

Перехід суспільства на новий інформаційний, інноваційно-орієнтований рівень із великим імпактом на цифровізацію ставить нові задачі перед закладами освіти. Одним із головних завдань закладів освіти в умовах сучасного інформаційного середовища стає необхідність формування нового типу особистості, здатного до прийняття нестандартних рішень, з креативним та критичним мисленням, розвиненим емоційним інтелектом та інформаційно –цифровими компетентностями, інноваційним підходом до вирішення завдань сьогодення. Студентський вік є найбільш сприятливим для розвитку інноваційно-креативного потенціалу особистості, набуття навичок прийняття рішення у величезному потоці нової інформації та даних, сприятливим для формування цифрових компетентностей, комунікативних навичок та розвитку емоційного інтелекту. Зазначене викликає необхідність впровадження інформаційно-цифрових систем та технологій, інноваційних підходів в університетській освіті, зокрема, розвитку цифрової екосистеми.

Ідея створення науково-освітнього простору та набуття ним статусу глобальної інформаційної мережі прослідковується ще в прес-релізі ЮНЕСКО, розміщеному до Всесвітнього Саміту з питань інформаційного суспільства [4]. Формулюючи принципи та дії щодо ролі науки й освіти в глобалізованому соціумі, укладачі прес-релізу неодноразово вказують на необхідності розвитку усіх можливих засобів надання освітніх послуг – дистанційних, заочних, очно-заочних тощо. Кінцевою метою цього процесу має стати створення глобалізованої інформаційної мережі, до якої тією чи іншою мірою мають бути залучені всі країни, наукові товариства, освітні установи, дослідницькі групи тощо.

Важливим елементом трансформації освіти і науки є запровадження інноваційного менеджменту, в основі якого має лежати реалізація стратегії трансферу знань і технологій. Ця ідея була розвинута Президентом товариства порівняльної педагогіки Європейського Союзу Р. Коуеном, який для опису механізму транснаціоналізації освіти й науки використав поняття «трансфер» (рух ідей та практика їхньої реалізації в наднаціональному та міжнародному

просторах), «трансляція» (переорієнтація менеджменту навчальних закладів на пріоритет трансферу знань та освітніх послуг) та «трансформація» (соціально-економічна перебудова науково-освітньої системи як елементу системи глобальних інформаційних мереж) [5]. Будь-які спроби із реформування науки й освіти є безперспективними, якщо вони не долучені до інноваційних форм своєї реалізації у просторі глобальних інформаційних мереж.

Сучасна університетська освіта має сприяти розвитку у студентів інноваційно-цифрових, підприємницьких навичок, оскільки на сучасному етапі розвитку суспільства вони є затребуваними роботодавцями і необхідними для вирішення завдань суспільства. Тому при вирішенні комплексу освітніх завдань слід шукати можливості створення і розвитку цих основоположних компонентів, що забезпечать отримання якісної освіти її здобувачам.

На сьогодні суттєво розширились можливості використання українськими закладами освіти і науковими установами електронних ресурсів наукової інформації. Про це відзначено у «Головних досягненнях у сфері науки та інновацій 2020-2022 роках» від прес служби Міністерства освіти науки та освіти України [6]. Різного виду цифрові сервіси, такі як вебплатформи, освітні платформи, наукові чатботи, платформи для відеоконференцій і т.ін. є вже досить поширеними та використовуваними у сучасних закладах освіти і науки.

Серед основних пріоритетних завдань цифрової трансформації освіти на найближчий період Міністерство освіти і науки України відзначило наступні [6]:

- розвинути Національну електронну науково-інформаційну систему (URIS) та Національний репозитарій академічних текстів;
- розпочати роботу Національного порталу міжнародного науково-технічного співробітництва.

Для подальшого дослідження технології створення цифрового університетського середовища, розглянемо розглянемо кейс Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет» (далі Європейський університет), який активно розбудовує підприємницьку структуру та цифрову екосистему, реалізуючи інноваційно-цифрові рішення як для надання освітніх послуг, так і впроваджуючи інформаційні технології у навчальному процесі. Від заснування Європейського університету, ще у 1991 році, його керівництвом серед основних проблем були визначені такі, як практичне застосування набутих здобувачами освіти знань, пошук баз практик для студентів, впровадження і реалізація підприємницької освіти, цифровізація освітніх послуг. Європейський університет одним із перших поставив питання

втілення елементів дуальної освіти в підготовку фахівців. Недарма девіз Університету «Вчись, працюючи!». У 1994 році була створена кафедра практичного підприємництва, завдяки якій студенти отримали можливість брати участь у створенні малих підприємств, проходити практику у навчально-тренувальному банку за персональними комп'ютерами та відвідувати тренінги з бізнесу від фахівців-практиків. З трансформацією освітніх вимог постійно змінювалися і вдосконалювалися функції і стратегічні задачі. Незмінними ж лишаються розвиток підприємницьких здібностей студентів, синергія освіти та ІТ бізнесу, формування у здобувачів інноваційно-цифрових компетентностей. Цілеспрямована стратегія керівництва Університету на розвиток підприємницької та цифрової складової в освіті студентів, творчий потенціал та кропітка праця усього колективу дають на сьогодні досить високі результати. У ПВНЗ «Європейський університет» вперше в Україні впроваджено систему безперервного навчання від ясла-садка до докторантури. З метою формування якісно нового покоління фахівців із затребуваними на ринку праці компетентностями, Європейський університет, впроваджуючи ідею розвитку Підприємницького університету, створив стартап екосистему, над вдосконаленням і покращенням якої продовжує працювати і надалі. Відповідно до сучасних вимог інформаційного суспільства в Університеті постійно вдосконалюється цифрова екосистема, яка забезпечує якісне функціонування різних управлінських структур та надання освітніх послуг як дистанційних, так і інших форм навчання.

Університетська цифрова екосистема пов'язує основні складові освітнього процесу, а саме, зміст навчання, процес навчання, методики надання освітніх послуг. При формуванні змісту навчання максимально враховуються рекомендації стейкхолдерів, зокрема, фахівців відповідних сфер за спеціальностями підготовки здобувачів освіти. Також використовуються дослідження щодо затребуваних професій на ринку праці насьогодні та в найближчому майбутньому. Виходячи із проведеного аналізу керівництвом університету кожного навчального року оновлюється перелік освітніх програм, запропонованих для вступників на різні освітні рівні навчання.

Досить важливу роль в освітній складовій підготовки сучасного фахівця грає створений університетом єдиний простір комунікацій. Наприклад, в Європейському університеті для студентів створено телеграм канал та телеграм чат, а також сформована цілісна система цифрових комунікацій, в тому числі всебічних студентських клубів, спільнот та комьюніті, які сформовані у групи в соціальних мережах і модеруються як представниками університету, так і лідерами з числа студентів.

Необхідно зазначити, що в центрі цифрової університетської екосистеми має бути здобувач освітніх послуг, але не просто в якості пасивного

користувача та тестувальника, а як повноцінний розробник і стейкхолдер, до пропозицій якого мають прислухатися і якого мають долучати до формування ідей і вибору тих чи інших цифрових сервісів і рішень.

Отже, необхідно відзначити, що рівень конкурентоспроможності країни у глобальному світі значною мірою залежить від степені розвитку її освіти та науки. Саме освіта та наука є основними рушіями прогресивного розвитку людини, суспільства, держави. А з огляду на процеси цифровізації, що активно супроводжують та сприяють активізації розвитку усіх ланок суспільного життя, цифрова трансформація в освіті є безумовною складовою її сучасного функціонування і розвитку.

Література

1. eEurope — An information society for all. EUROPA. Summaries of EU legislation. URL: http://europa.eu/legislation_summaries/information_society/strategies/l24221 _en.htm.
2. Єдиний цифровий ринок ЄС. URL: https: //eufordigital.eu/ru/discover-eu/eu-digital-single-market/.
3. Концепція цифрової трансформації освіти та науки на період до 2026 року (проєкт). URL: https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transfo rmaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproshuye-do-gromadsk ogoobgovorennya.
4. https://informationsociety.wordpress.com/basics/ Резолюції-ООН/
5. Cowen R. Acting comparatively upon the educational world: Puzzles and possibilities // Oxford Review of Education. – 2006. – Vol. 32. – № 5. – P. 561-573.
6. Головні досягнення у сфері науки та інновацій 2020-2022 роках https://mon.gov.ua/ua/news/golovni-dosyagnennya-u-sferi-nauki-ta-innovacij-2020-2022?fbclid=IwAR3ORsGv5a-Hf0PDHaj5OeSmHyYTHG9S1cq9KzoJQXflTkAYQ5Z2aoFT1VA